

მაროკოს ეკონომიკის განვითარების ზოგიერთი ასპექტი

ნატა ქირია,
მარიამ მუქერია
თსუ ბაკალავრიატის
მე-4 კურსის სტუდენტები

რეზიუმე

მაროკო გამოირჩევა საინტერესო პოლიტიკურ-გეოგრაფიული მდებარეობით, სწორედ ამიტომ ის საუკუნეების მანძილზე სხვადასხვა დამპყრობლის ბატონობის ქვეშ იმყოფებოდა, მაგრამ მიუხედავად ამისა მან მაინც შეძლო და განავითარა მდიდარი და თვითმყოფადი კულტურა. მაროკო თავისი მდებარეობიდან გამომდინარე წარმოადგენს გზაგასაყარს აფრიკასა და ევროპას შორის და ეს კულტურასთან ერთად ეკონომიკაზეც მოქმედებს. ამიტომ საინტერესო იქნება მაროკოს ეკონომიკური სტრუქტურის შესწავლა, რადგან ის ცდილობს აფრიკის მასშტაბით გახდეს ერთ-ერთი განვითარებული ქვეყანა და დაამყაროს ეკონომიკური კავშირები ევროპის დიდ ქვეყნებთან და შექმნას ღია ეკონომიკა. მაროკოს ლიბერალური ეკონომიკის განვითარების დიდი პოტენციალი გააჩნია, რაშიც მთავარ როლს მისი ეკონომიკურ-გეოგრაფიული მდებარეობა თამაშობს და ის აქტიურად ცდილობს მოიზიდოს უცხოური ინვესტიციები. ასევე მაროკოს ეკონომიკის შესწავლა საინტერესოა მისი ტურისტული და ბუნებრივი რესურსების პოტენციალიდან გამომდინარეც.

საკვანძო სიტყვები: მთლიანი შიდა პროდუქტი, ლიბერალური ეკონომიკა, თავისუფალი ბაზარი, ექსპორტი, იმპორტი.

შესავალი

1980-იან წლებში მაროკო იყო ძალიან ჩამორჩენილი ქვეყანა დიდი საგარეო ვალებით და ეს ვითარება გრძელდებოდა მანამდე, სანამ საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა არ გაატარა მკაცრი ზედამხედველობის ზომები და საბაზრო რეფორმები. 1999 წელს

ტახტზე ავიდა მეფე მუჰამედ მეექვსე. ის ხელმძღვანელობდა ქვეყანაში სტაბილური ზრდის, დაბალი ინფლაციისა და უმუშევრობის თანდათან შემცირების პრინციპზე. 2016 წლის მონაცემებით მაროკოში ინფლაციის მაჩვენებელი 1,8%-ის ტოლი იყო, ხოლო დაუსაქმებელთა ხვედრითი წილი ქვეყნის 12,23 მილიონიანი ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის 9,9%-ს შეადგენდა (CIA).

ქირითაღი ნაწილი

დღეისათვის მაროკო კაპიტალიზირებულია ევროპასთან სიახლოვეზე და შედარებით დაბალ შრომის ხარჯებზე, რადგან შექმნას მრავალფეროვანი, ღია ბაზარზე ორიენტირებული ეკონომიკა. ამჟამად მაროკოს აქვს შეფარდებით ლიბერალური ეკონომიკა, რომელიც კონტროლდება მთავრობის მიერ დადგენილი კანონით. კანონი აკონტროლებს და არეგულირებს ბაზრის მოთხოვნებს, მის მომარაგებას. ქვეყნის ეკონომიკური ზრდის გასაუმჯობესებლად 1993 წლიდან ზოგიერთი სექტორი არის მთავრობის გავლენის ქვეშ, რაც ხელს უშლის მაროკოში ბოლომდე ლიბერალური ორიენტაციის ეკონომიკის ჩამოყალიბებას. მაროკო ხასიათდება დაბალი ინფლაციის ხარისხითა და მდგრადი განვითარებით მომსახურეობისა და მრეწველობის სექტორებში.

2003 წლის შემდეგ მაროკოს ფინანსურმა სექტორმა განიცადა მნიშვნელოვნად შესამჩნევი განვითარება, რაც მეფე მუჰამედ მეექვსის მიერ გატარებული რეფორმების შედეგი იყო. მეფემ 2005 წელს აამოქმედა 2 მილიონიანი პროექტი, „ეროვნული ინიციატივა ხალხის განვითარებისათვის“, რომელმაც გზა გაუკვალა რეგიზიას სოფლის მეურნეობისა და ტურიზმის სფეროებში და ქალაქური „ჯგურდმულები“ ჩაანაცვლა უფრო მოწესრიგებული ტიპის დასახლებებით. რაც შეეხება მთლიან შიდა პროდუქტს 2010 წლისთვის ის შეადგენდა 91,702 მილიარდ დოლარს და იზრდებოდა 4%-ით. 2016 წლისთვის ის წინა წლებთან შედარებით ძალიან გაიზარდა და გახდა 282,8 მილიარდი დოლარი, ქვეყანა ამ მაჩვენებლის მიხედვით მსოფლიოს მასშტაბით 59-ე ადგილზეა. ერთ სულ მოსახლეზე მთლიანი შიდა პროდუქტის განაწილებით კი მაროკო

ძალიან ჩამორჩება განვითარებულ ქვეყნებს. 2016 წლისთვის მშპ ერთ სულ მოსახლეზე 8 400 დოლარია და ამ მაჩვენებლით ის მსოფლიოს მასშტაბით 144 ადგილი იკავებს. რაც შეეხება მშპ-ს ზრდის ტემპს 2014 წელს იყო 2,6%, 2015 წლისთვის ძალიან გაიზარდა და გახდა 4,5%, ხოლო 2016 წელს საგრძნობლად შემცირდა და არ აღემატებოდა 1,8%-ს (CIA).

მაროკომ ინვესტიციები გაზარდა პორტში, ტრანსპორტსა და სამრეწველო ინფრასტრუქტურაში იმისათვის, რომ დაიმკვიდრებინა თავი, როგორც აფრიკის საბროკერო ბიზნეს ცენტრს. მაროკო გახდა აფრიკული ეკონომიკის საქმიანი ურთიერთობების მთავარი მოთამაშე. ის აფრიკის მასშტაბით მთლიანი შიდა პროდუქტის მიხედვით მეხუთე ადგილს იკავებს. აღსანიშნავია, რომ მაროკო ცხოვრების ხარისხის მიხედვით იკავებდა პირველ ადგილს აფრიკაში და უსწრებდა სამხრეთ აფრიკასაც კი, მაგრამ ამჟამად შეიცვალა პოზიცია და გახდა კონტინენტზე ცხოვრების ხარისხის მიხედვით მეოთხე ქვეყანა, მას გაუსწრო ეგვიპტემ, თუმცა ანგოლა ჯერ კიდევ ჩამორჩება მაროკოს ამ პარამეტრის მიხედვით. 2014 წელს სამრეწველო განვითარების სტრატეგიებმა და ინფრასტრუქტურის განვითარებამ, რომელიც განსაკუთრებით გამოიხატა ახალ პორტსა და თავისუფალ სავაჭრო ზონაში ტანჟერის მახლობლად, გააუმჯობესა მაროკოს კონკურენტუნარიანობა. მაროკომ გააუქმა სუბსიდიები ბენზინზე, დიზელსა და სანჯავზე, რითიც მნიშვნელოვნად შეამცირა ხარჯები, რომლებიც მძიმე ტვირთად აწვებოდა ბიუჯეტს. მაგრამ სუბსიდიები უცვლელი რჩება ბუტანის გაზსა და გარკვეულ საკვებ პროდუქტზე. მაროკო ასევე ცდილობს გაზარდოს განახლებადი ენერგიის სიმძლავრე, რომელიც 2030 წლისთვის ელექტროენერგიით მოამარაგებს მოსახლეობის 50%-ზე მეტს (CIA).

ეკონომიკის დარგების მიმოხილვა

2010 წელს მთლიანი შიდა პროდუქტის 14,7%-ს სოფლის მეურნეობიდან მიღებული შემოსავალი შეადგენდა, მშპ-ს 38,9%-ს მრეწველობიდან მიღებული შემოსავლები, ხოლო მომსახურების სფეროდან — 46,5%-ს. 2016 წელს კი მშპ-ში სოფლის მეურ-

ნეობის ხვედრითი წილი შემცირდა და შეადგინა 13,1%, ასევე საგრძნობლად შემცირდა მრეწველობის ხვედრითი წილი და გახდა 29,8% მათ ხარჯზე გაიზარდა მშპ-ში მომსახურეობის სფეროს ხვედრითი წილი და მან 57,2%-ს მიაღწია (CIA).

რაც შეეხება დასაქმებას ეკონომიკური სტრუქტურების მიხედვით 2014 წლისთვის ასე ნაწილდებოდა, სოფლის მეურნეობაში დასაქმებული იყო ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის 39,1%, მრეწველობაში — 20,3%, ხოლო მომსახურეობის სფეროში — 40,5% (CIA). მაროკოს ეკონომიკის ძირითადი სექტორებია: სოფლის მეურნეობა, ტურიზმი, ქსოვილებისა და ტანსაცმლის წარმოება და ა.შ. ასევე მაროკო მდიდარია ისეთი რესურსებით, როგორებიცაა: ფოსფატები, რკინის მადანი, მანგანუმი, ტყვია, თუთია, თევზი, მარილი. მაგრამ მაროკოს ერთ-ერთ სპეციალიზაციის დარგად ფოსფორის მრეწველობის შემდეგ შეგვიძლია ტურიზმი მივიჩნიოთ.

ტურიზმი მაროკოს ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ეკონომიკური სექტორია. ის ფოკუსირებულია ქვეყნის ადგილმდებარეობაზე, კულტურაზე, ისტორიაზე და კარგადაა განვითარებული. 2013 წელს მაროკომ მიიზიდა 10 მილიონზე მეტი ტურისტი. მაროკოს მთავრობა ზრუნავს ქვეყანაში ტურიზმის განვითარებაზე. ტურიზმი მშპ-ს 20%-ს იკავებს. ტურისტთა ყურადღების მიპყრობის მიზნით და მაროკოს, როგორც სამოგზაუროდ იაფი, ეგზოტიკური ქვეყნის წარმოსაჩენად, მთავრობამ დაასპონსორა სხვადასხვა სარეკლამო კამპანია. მაროკო მოგზაურებისთვის უსაფრთხო ქვეყანაა. მაროკოში ტურიზმი სწრაფი ტემპით ვითარდება, რასაც მსოფლიო ბანკის (World Bank) მიერ მოწოდებული საერთაშორისო ტურისტთა დინამიკაც გვიჩვენებს. 1995 წელს მაროკოს ეწვია 2,6 მილიონი ტურისტი, ხოლო 2015 წელს მათი რაოდენობა თითქმის 5-ჯერ გაიზარდა და 10 მილიონ 177 ათას საერთაშორისო ტურისტს მიაღწია.

ეკონომიკური კავშირები

მაროკოს ეკონომიკური მოკავშირეები ძირითადად ევროპის ქვეყნები არიან, ის მათგან იღებს საიმპორტო საქონელს და

ასევე თვითონაც ექსპორტზე გააქვს სხვადასხვა დასახელების პროდუქცია თუ ბუნებრივი რესურსი. მაროკოს ექსპორტის გაზრდა უკავშირდება 2006 წელს ამერიკის შეერთებულ შტატებთან თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ ორმხრივი შეთანხმების, ხელშეკრულების დადებას. მაროკოს ექსპორტის მოცულობა 2016 წლის მონაცემებით შეადგენდა 18,72 მილიარდ დოლარს.

ძირითადად საექსპორტო საქონელს წარმოადგენს: ტანსაცმელი, ქსოვილები, ელექტროობის დეტალები, არაორგანული ქიმიური ნივთიერებები, დაუმუშავებელი მინერალები, სასუქები, ნავთობპროდუქტები, ციტრუსი, ბოსტნეული და თევზი. მაროკოს საექსპორტო პარტნიორები არიან: ესპანეთი, რომელზეც 2015 წლის მონაცემებით მოდის ექსპორტის 22,1%, საფრანგეთი-19,7%, ინდოეთი-4,9%, აშშ-4,3%, იტალია- 4,3% (CIA). რაც შეეხება იმპორტს, 2016 წელს მისი მოცულობა 33,15 მილიარდ დოლარს შეადგენდა. იმპორტზე შემოსული საქონელი ძირითადად საყოველთაო მოხმარების ნივთებია, ასევე ქვეყანაში იმპორტის დიდი წილი მოდის: დაუმუშავებელ ნავთობზე, ქსოვილების დასამზადებელ მასალაზე, ხორბალზე, გაზზე,

ტელეკომუნიკაციისთვის საჭირო აღჭურვილობაზე, ელექტროენერგიასა და პლასტმასზე. იმპორტული საქონლის მომწოდებელი ქვეყნებია: ესპანეთი, რომელზეც 2016 წლის მონაცემებით იმპორტული საქონლის 13,9% მოდის, საფრანგეთი-12,4%, ჩინეთი-8,5%, აშშ-6,5%, გერმანია-5,8%, იტალია-5,5%, რუსეთი-4,4% და თურქეთი 4,3% (CIA).

დასკვნა

ამრიგად, მაროკოს განვითარება დიდწილად დამოკიდებულია მის ბუნებრივ რესურსებზე, განსაკუთრებით ფოსფატზე და ტურისტულ პოტენციალზე, რომელიც ქვეყანას ხელსაყრელი გეოგრაფიული მდებარეობისა და საინტერესო კულტურის გამო აქვს. მაროკო წელ-წელა ხდება განვითარებული სახელმწიფო, რასაც ეკონომიკურ სექტორში ცვლილებები ცხადყოფს, ბოლო პერიოდში მშპ-ში ეკონომიკური დარგების თანაფარდობა იცვლება მომსახურეობის სფეროს სასარგებლოდ. ასევე ქვეყანაში

ეტაპობრივად ვითარდება ლიბერალური საბაზრო ეკონომიკა და მაროკო აქტიურად ცდილობს მოიზიდოს უცხოური ინვესტიციები. 1980-იანი წლებიდან დღემდე სიტუაცია არსებითად შეიცვალა, რაც ეკონომიკური რეფორმებისა და თავისუფალი სავაჭრო ზონის ჩამოყალიბების შედეგია. სწორედ ამგვარმა რეფორმებმა აქცია მაროკო ეკონომიკური განვითარების მხრივ აფრიკის კონტინენტზე ერთ-ერთ მონინავე ქვეყანად. მიუხედავად იმისა, რომ მაროკოში შეინიშნება მკვეთრი ეკონომიკური პროგრესი, ქვეყანაში მაინც რჩება უმუშევრობის, განათლების და სიღატაკის პრობლემა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. გაერთიანებული ერების ეკონომიკისა და სოციალური ურთიერთობების დეპარტამენტი. ხელმისაწვდომია <http://esa.un.org> წვდომის თარიღი: 06.02.2018
2. ცენტრალური დაზვერვის სააგენტო, ხელმისაწვდომია: <https://www.cia.gov>. წვდომის თარიღი: 07.02.2018
3. მაროკოს მთავრობის ოფიციალური გვერდი, ხელმისაწვდომია: <http://www.maroc.ma> წვდომის თარიღი: 07.02.2018
4. http://www.economywatch.com/world_economy/morocco წვდომის თარიღი: 09.02.2018
5. შაკლი, მ. (2006). მოგზაურობისა და ტურიზმის განვითარების ატლასი.
6. მსოფლიო ბანკის ოფიციალურია ვებ. გვერდი, ხელმისაწვდომია: <http://data.worldbank.org> წვდომის თარიღი: 09.02.2018

REFERENCES:

1. United Nations Department of Economic and Social Affairs Retrieved from: <http://esa.un.org> on 06.02.2018
2. Central Intelligence Agency, (CIA). Retrieved from: <https://www.cia.gov> on 07.02.2018
3. Morocco's Government Official Web-site Retrieved from: <http://www.maroc.ma> on 07.02.2018
4. http://www.economywatch.com/world_economy/morocco on 09.02.2018

4. Shackley, Myra (2006). Atlas of Travel And Tourism Development

5. World Bank Official site Retrieved from: <http://data.worldbank.org> on 09.02.2018

SOME DEVELOPMENT ASPECTS OF OF THE ECONOMY OF MORROCO

Nata Qiria , Mariam Muqeria
TSU 4th year Bachelor Students

RESUME

Morroco is represented with interesting political and geographical location in the world, which is the main reason for its being under control of many invaders during the vast historical period. Despite that, the country still managed to develop very rich and spectacular culture. According to its location, it represents the middle land between Africa and Europe and that factor is clearly visible on its economics, which turn out to be very interesting task for the research. Morroco tries to build up an open economy, make trade deals with European countries and reach to the leaders position in the Africa. This state has got a vast potential in developing of the liberal economy. Moroco constantly attempts to transform into a perfect field for the foreign investments, by taking into account its economic-geographical location which is supported by the potencial of turism and natural resources.

Key words: Gross domestic product (GDP), Liberal economics, Free market, Export, Import.